

Ілько Світлана Анатоліївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права

ІНФАНТИЛІЗМ ЯК ОСОБИСТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕПОВНОЛІТНЬОГО ДЕЛІНКВЕНТА

Злочинна, протиправна поведінка неповнолітніх має тенденцію до певних негативних змін, набуваючи більш активних проявів агресії, зухвалості, жорсткості та цинізму. У середовищі неповнолітніх поширюються нові види правопорушень і злочинів, що раніше були притаманні лише дорослим. До таких, зокрема, належать: незаконне придбання, перевезення й торгівля наркотиками, контрабанда тощо [4, с. 180].

Про те, що значна частина з осіб, що вчиняють злочини, характеризується більшою чи меншою мірою проявами особистісного інфантилізму, що відносяться до різних проявів психологічної незрілості, неодноразово відзначали дослідники злочинної поведінки особистості. В той же час останніми десятиріччями все частіше говорять про інфантилізацію молоді під впливом масової культури. Це явище досліджують в соціологічному, педагогічному, психологічному, політичному дискурсах [2, с. 128].

Зрілість та інфантилізм розглядаються як два протилежних поняття. Зрілою можна вважати людину, яка здатна здійснювати вибір і приймати рішення на підставі точного сприйняття самого себе, оточуючих і ситуації, в якій він знаходиться, яка бере на себе відповідальність за ці вибори і ці рішення, за будь-які їх наслідки» [7, с. 153]. Стиль поведінки, що характеризує зрілу особистість, дозволяє їй досить адекватно і успішно взаємодіяти зі світом, в якому вона живе. Така особистість 1) ясно висловлює свої думки, наміри і бажання; 2) звертає увагу на сигнали свого Я, тим самим беручи всі свої думки і почуття; 3) здатна бачити і чути те, що відбувається за її межами, диференціювати це від власних проявів і від проявів середовища; 4) веде себе по відношенню до іншої людини, як суті, окремим від неї і унікальному; 5) розглядає існування різних як можливість отримання нової інформації і дослідження, а не як загрозу або причину конфлікту; 6) приймає інших людей і ситуації в контексті, тобто з точки зору того, чим вони об'єктивно є, а не того, якими вона їх хотіла б або очікувала побачити; 7) приймає на себе відповідальність за те, що відчуває, про що думає, що бачить і чує, а не заперечує своїх проявів і не приписує їх комусь іншому; 8) має навички ведення відкритої комунікації, передачі і сприйняття

інформації, з'ясування розбіжностей між нею самою та оточуючими [2, с. 130].

Натомість, інфантилізм характеризують наступні ознаки, що можуть проявлятися як все разом, так і окремо: «несамостійність, невміння приймати самостійні рішення, відсутність бажання вирішувати проблеми по-дорослому, відсутність бажання розвиватися, відсутність цілей в житті, егоїстичність і егоцентричність, безвідповідальність, схильність до залежностей, нездатність до адаптації, відсутність соціального просування, пристосованість і утриманство» [5, с. 56]. Соціальний інфантилізм характеризується екстернальними життєвими установками і зовнішнім локусом контролю, який передбачає впевненість людини в тому, що все, що відбувається в його житті є результатом втручання зовнішніх сил (батьків, держави, педагогів і т. д.) [9, с. 102].

Проблема інфантилізму як психологічного, так і соціального є однією з найбільш актуальних в сьогодиншньому соціумі. У появі цього феномена основоположну роль грає сукупність біологічних, духовних і соціальних факторів, останнім з яких надається великої ваги. Інфантилізм являє собою духовну, моральну, соціальну незрілість індивіда при збереженому інтелекті і фізіологічній зрілості організму, що призводить до нездатності і, найчастіше, до небажання людини нормально функціонувати в соціумі як повноцінний і повноправний його член, проявляючи всі свої здібності і можливості самореалізації, перш за все, як особистості [1].

Більшість дослідників проблеми девіантної поведінки молоді схиляються до висновків, що поведінка, яка відхиляється від норм, є результатом несприятливого психосоціального розвитку та порушень процесу соціалізації, що виражається в різних формах дитячо-підліткової дезадаптації [Самойлов А. М. Класифікація типів девіантної поведінки // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. [6, с. 45].

Дані сучасних досліджень свідчать про інфантильне ставлення сучасного підлітка до пошуку свого місця в житті (37 %), до власного інтелектуального розвитку (78 %), придбання культурних цінностей (72 %), до свого здоров'я і здорового способу життя (47 %) [3, с. 166].

При вивченні зрілості окремих складових структур особистості делінквентна особливе місце відводиться індивідуальній правосвідомості. Вона формується не ізольовано, а у взаємозв'язку з іншими підструктурами особистості людини, включаючи її підсвідомість. Таким чином, правосвідомість проходить всі фази формування відношення до дійсності – від дитячо-егоцентричного, інфантильного до дорослого, яке в ідеалі є

адекватним умовам життєдіяльності особистості. При недосягненні цього рівня формування і розвитку особистості в структурі свідомості формується правовий інфантилізм, який є формою дорослої (за своєю сутністю, споживацької) свідомості, що забезпечує особі адаптацію до умов життєдіяльності, якщо оточення це дозволяє [8, с. 24-39].

Таким чином, інфантилізм, як прояв особистісної незрілості слід розглядати як психологічну детермінанту делінквентної поведінки. Це може проявлятися в підвищеній конформності, схильності до сприйняття сугестивних впливів, емоційній нестійкості, невмінні належною мірою прогнозувати розвиток подій, зокрема пов'язаних із власною поведінкою; підвищеній сугестивності; пасивності; психологічній інфантильності; нездатності адекватно орієнтуватися в новій ситуації; загальмованості реакцій за наявності стресового стану тощо. Обізнаність суб'єктів запобігання злочинності неповнолітніх, соціальних педагогів, психологів, учителів щодо психологічних детермінант утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність може підвищити ефективність профілактичних заходів щодо злочинної поведінки.

Список використаної літератури:

1. Ардельянова Я. А., Саидов Б. Ш. Факторы и условия инфантилизации современной молодежи / Я. А. Ардельянова, Б. Ш. Саидов // [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/factory-i-usloviya-infantilizatsii-sovremennoy-molodezhi>
2. Жесткова Н. А. Методологические подходы к исследованию социальной зрелости и социального инфантилизма личности / Н. А. Жесткова // Вестник Пермского университета. Философия. Психология. Социология. – 2013. – №. 2 (14)
3. Коношенко С. Підліткова злочинність як соціально педагогічна проблема / С. Коношенко // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. Випуск XXIX / За загальною редакцією В. І. Сипченка – Слов'янськ: 2006.
4. Охріменко І. М., Лигун Н. В. Утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: психологічні детермінанти / І. М. Охріменко, Н. В. Лигун // Юридична психологія. – 2015. – № 1.
5. Ручкин Б.А., Гришина Е.А., Серикова Н.А. Российская молодежь: десять главных проблем. – М., 2007.
6. Самойлов А. М. Класифікація типів девіантної поведінки // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Самойлов А. М. Класифікація типів девіантної поведінки / А. М. Самойлов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // 36. наук. пр. – Вип. 36. – Київ-Вінниця, 2013.
7. Сатир В. Психотерапия семьи / В. Сатир. – СПб.: Речь, 2000.
8. Сочивко Д. В., Симакова Т. А. Теория и методика исследования индивидуального правосознания и его инфантилизации и криминали-

- заций / Д. В. Сочивко, Т. А. Симакова // Прикладная юридическая психология. — 2015. — № 2.
9. Фрейдджер Р., Фэйдимен Дж. Теории личности и личностный рост / Р. Фрейдджер, Дж. Фэйдимен. — М., 2004.

Дика Євгенія Олександрівна

Київський інститут інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики

**ДОПУСТИМІСТЬ ТА ПРИЙНЯТНІСТЬ
ЯК УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРИМІНОГЕННОГО
«СЕТІНГУ» ОСОБИСТОСТІ**

Уявімо на хвилинку, що деякий час законів не існує, не існує будь-якого виду відповідальності, а отже є можливість виконати будь-яку аморальну дію. Де саме визначиться межа моральності та аморальності? Відповідь на це питання могли б дати пересічні громадяни, яких запитати наступне: «Уявіть, що не існує відповідальності, та Вас не покарають за будь-які дії, що б заборонене раніше законом Ви зробили би в першу чергу?» Хтось відповість, що нічого не робив і залишив би все як є, хтось почав би заробляти на продажу наркотичних засобів, хтось побив би сусіда за нанесену образу, а хтось вбив би коханця чи коханку своєї дружини/чоловіка. Все це відповідає межам прийнятності або допустимості для кожної особи або так званого налаштування особи, яким визначається межа його аморальності. Звідси, зрозуміло, що закони — звід моральних правил та інструкцій, переходячи межу яких, особа вдається до аморальних дій. Прийнятність або допустимість уявних протизаконних дій — і є криміногенними налаштуваннями особи. Вони накопичуються в залежності від оточуючого середовища, в якому людина росте або розвивається, подій, які траплялися з нею, життєвого досвіду, взаємовідносин, соціального статусу, виховання, моральної догми і таке інше. А отже чи є закон моральним фільтром протизаконних дій? Для когось так, а для когось і ні. Бо на шляху до злочину, першим ключовим елементом є мотив, якщо пропустити його через моральний фільтр, хтось прийме рішення, що злочин, не єдиний вихід із ситуації, а хтось вирішить, що це єдиний альтернативний спосіб досягнення мети.